

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
YAYINLARI
MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY

OLBA XXIX (Ayrıbasım / Offprint)

KAAM YAYINLARI

OLBA

XXIX

© 2021 Mersin Üniversitesi/Türkiye

ISSN 1301 7667

Yayıncı Sertifika No: 18698

OLBA dergisi;

ARTS & HUMANITIES CITATION INDEX, EBSCO, PROQUEST

ve

TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanlarında taranmaktadır.

Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün (DAI) Kısaltmalar Dizini'nde 'OLBA' şeklinde yer almaktadır.

OLBA dergisi hakemlidir. Makalelerdeki görüş, düşünce ve bilimsel değerlendirmelerin yasal sorumluluğu yazarlara aittir.

The articles are evaluated by referees. The legal responsibility of the ideas, opinions and scientific evaluations are carried by the author.

OLBA dergisi, Mayıs ayında olmak üzere, yılda bir kez basılmaktadır.

Published each year in May.

KAAM'ın izni olmadan OLBA'nın hiçbir bölümü kopya edilemez.

Alıntı yapılması durumunda dipnot ile referans gösterilmelidir.

It is not allowed to copy any section of OLBA without the permit of the Mersin University

(Research Center for Cilician Archaeology / Journal OLBA)

OLBA dergisinde makalesi yayımlanan her yazar, makalesinin baskı olarak ve elektronik ortamda yayımlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını OLBA dergisine devretmiş sayılır.

Each author whose article is published in OLBA shall be considered to have accepted the article to be published

in print version and electronically and thus have transferred the copyrights to the Mersin University

(Research Center for Cilician Archaeology / Journal OLBA)

OLBA'ya gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde ve bu cildin giriş sayfalarında belirtilen formatlara uygun olduğu takdirde basılacaktır.

Articles should be written according to the formats mentioned in the following web address.

Redaktion: Doç. Dr. Deniz Kaplan

OLBA'nın yeni sayılarında yayınlanması istenen makaleler için yazışma adresi:

Correspondance addresses for sending articles to following volumes of OLBA:

Prof. Dr. Serra Durugönül

Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü

Çiftlikköy Kampüsü, 33342 Mersin - TURKEY

Diğer İletişim Adresleri

Other Correspondance Addresses

Tel: +90 324 361 00 01 • 14730 / 14734

Fax: +90 324 361 00 46

web mail: www.kaam.mersin.edu.tr

www.olba.mersin.edu.tr

e-mail: sdurugonul@gmail.com

Baskı / Printed by

Sonsöz Gazetecilik, Matbaacılık, Rek. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.

İvedik Mah. Matbaacılar Sit. 1341. Cad. No: 56-58 İvedik OSB - Yenimahalle / ANKARA

Tel: +90 312 394 57 71 Fax: +90 312 394 57 74 • Sertifika No: 18698

Grafik / Graphic

Digilife Dijital Basım Yay. Tan. ve Org. Hiz. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Güvenevler Mah. 1937 Sk. No.33 Yenişehir / MERSİN

Tel: +90 324 231 14 16 • www.digilifemersin.com

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KAAM) YAYINLARI-XXIX
MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY (KAAM)-XXIX

Editörler

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN
Gunnar BRANDS
Deniz KAPLAN

OLBA Bilim Kurulu

Prof. Dr. Mehmet ÖZDOĞAN (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Fikri KULAKOĞLU (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL (Mersin Üniversitesi)
Prof. Dr. Marion MEYER (Viyana Üniversitesi)
Prof. Dr. Susan ROTROFF (Washington Üniversitesi)
Prof. Dr. Kutalmış GÖRKAY (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. İ. Hakan MERT (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Eda AKYÜREK-ŞAHİN (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Yelda OLCAY-UÇKAN (Anadolu Üniversitesi)

MERSİN

2021

İçindekiler / Contents

Gülsün Umurtak – Fatih Çongur The Early Bronze Age II Settlement at Bademağacı Höyük: An Evaluation of the Pottery and Beak Spouted Jugs (<i>Bademağacı İlk Tunç Çağı Yerleşmesi: Çömlekçilik ve Gaga Ağzılı Testiler Üzerine Bazı Değerlendirmeler</i>)	1
Mahmut Bilge Baştürk – Elif Baştürk A Bronze Bowl with Swivelling Handle from Şarhöyük – Dorylaion (<i>Şarhöyük – Dorylaion’dan Döner Halka Kulplu Tunç Bir Kap</i>)	25
Elif Genç Tilbaşar Erken Tunç Çağı Pişmiş Toprak Figürinleri Üzerine Bir Değerlendirme (<i>An Evaluation on the Early Bronze Age Terracotta Figurines of Tilbaşar</i>)	47
Éric Jean The ‘Hilani’: A Late Bronze Age Amuq-Cilician or Syro-Cilician Architectural Tradition? (<i>‘Hilani’: Bir Geç Tunç Çağı Amuq-Kilikia veya Syro-Kilikia Mimari Geleneği?</i>)	77
K. Serdar Girginer Tatarlı Höyük’ten Geç Hitit Çağı’na Ait Bir ‘Sürme Kutusu’ (<i>A ‘Kohl Box’ from the Neo-Hittite Period from Tatarlı Höyük</i>)	109
Daniş Baykan MÖ 1. Binde Makara Küpeler: Tanımlama ve Tespit (<i>Ear Spools from 1st Millennium BC: Definition and Identification</i>)	137
Gül Işın – Hacer Sancaktar Arykanda - Arif Kale’den Hayvanlar Eşliğindeki Tanrıça Heykelciği (<i>Goddess Figurine with Animals from Arykanda - Arif Kale</i>)	167
Mustafa Şahin Knidos Yuvarlak Tapınak Terası Pişmiş Toprak Adak Protomları (<i>The Terracotta Votive Protoms from the Round Temple Terrace at Cnidus</i>)	189
Sabri Arıcı Myrleia/Apameia’dan (Bursa/Mudanya) Bir Bronz Çocuk Heykeli (<i>Eine Bronze Kinder-Statue aus Myrleia/Apameia (Bursa/Mudanya)</i>)	227

Hasan Kasapoğlu – Cevat Başaran Parion Odeionu’nda Bulunan Artemis/Diana Heykeli (<i>An Artemis/Diana Statue from the Odeon of Parion</i>)	245
Şehnaz Eraslan – Ahmet Ali Altın Nikaia’dan (İznik) Alışılmışın Dışında Bir Sütunlu Lahit (<i>An Extraordinary Columnar Sarcophagus from Nikaia</i>)	269
Deniz Kaplan – İ. Ethem Koçak – Ali Alkan Kappadokia’da Bir Anıt: Ozan Köyü Anıt Mezarı ve Legio XII Fulminata (<i>Monument from Kappadokia: Monumental Tomb in Ozan Köyü and the Legio XII Fulminata</i>).....	287
Murat Taşkiran Son Araştırmalar Işığında Sillyon Roma Hamamı (<i>The Roman Bath at Sillyon in the Light of Recent Researches</i>)	313
Bilge Hürmüzlü – Burak Sönmez A New Member of the Late Roman D Koiné? A New Red-Slipped Pottery Group Found at Seleukeia Sidera (<i>Geç Roma D Koinési’nin Yeni Bir Üyesi mi? Seleukeia Sidera’da Ele Geçen Yeni Bir Grup Kırmızı Astarlı Seramik</i>)	349
Burhan Varkıvanç – Hülya Kökmen-Seyirci Cumanın Camii’ndeki Erken Bizans Dönemi Paye Başlıkları (<i>Pier Capitals Dated to the Early Byzantine Period in Cumanın Camii</i>)	363
Vedat Keleş – Kasım Oyarçın Parion Tiyatrosu Hyposcaenium Bölümü’nden Ele Geçen Geç Roma Dönemi Sikkeleri Üzerine Değerlendirmeler (<i>Evaluations on Late Roman Coins Recovered from the Hyposcaenium Section of the Theater in Parion</i>)	391
Erkan Kurul Eskiçağ Thalassografisi Çerçevesinde ‘Ege Denizi’ Adlandırmaları (<i>Naming the ‘Aegean Sea’ within the Scope of Ancient Thalassography</i>).....	423
Savaş Dinçer Lenger Price 2803: Reattribution of a Macedonian Regal Bronze Coin from Western Asia Minor to Tarsus in Cilicia (<i>Price 2803: Küçük Asya’nın Batısına Atfedilen Bir Makedon Kralı Bronz Sikkenin Tarsus’a (Kilikya) Reatribüsyonu</i>).....	445

Mehmet Alkan – İlker Işık	
Savatra Antik Kentinden Yeni Adak Yazıtları (<i>New Votive Inscriptions from the Ancient City of Savatra</i>).....	457
Gülcan Kaşka – Elif Akgün-Kaya	
Apollonia'dan Yeni Bir Onurlandırma Yazıtı: Cornutus Sülalesinin Değerlendirilmesi (<i>A New Honorary Inscription from Apollonia: An Assessment of the Cornuti Family</i>).....	475
Elif Alten-Güler	
Perge'den Üç Yeni Yazıt (<i>Three New Inscriptions From Perge</i>).....	491

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
BİLİMSEL SÜRELİ YAYINI ‘OLBA’

Amaç

Olba süreli yayını; Küçükasya, Akdeniz bölgesi ve Ortadoğu’ya ilişkin orijinal sonuçlar içeren Arkeolojik çalışmalarda sadece belli bir alan veya bölge ile sınırlı kalmaksızın 'Eski Çağ Bilimleri'ni birbirinden ayırmadan ve bir bütün olarak benimseyerek bilim dünyasına değerli çalışmaları sunmayı amaçlamaktadır.

Kapsam

Olba süreli yayını Mayıs ayında olmak üzere yılda bir kez basılır. Yayınlanması istenilen makalelerin en geç her yıl Kasım ayı sonunda gönderilmiş olması gerekmektedir.

1998 yılından bu yana basılan Olba; Küçükasya, Akdeniz bölgesi ve Ortadoğu’ya ilişkin orijinal sonuçlar içeren Prehistorya, Protohistorya, Klasik Arkeoloji, Klasik Filoloji (ile Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri), Eskiçağ Tarihi, Nüvizmatik ve Erken Hıristiyanlık Arkeolojisi alanlarında yazılmış makaleleri kapsamaktadır.

Yayın İlkeleri

1. a- Makaleler, Word ortamında yazılmış olmalıdır.
b- Metin 10 punto; özet, dipnot, katalog ve bibliografya 9 punto olmak üzere, Times New Roman (PC ve Macintosh) harf karakteri kullanılmalıdır.
c-Dipnotlar her sayfanın altına verilmeli ve makalenin başından sonuna kadar sayısal süreklilik izlemelidir.
d-Metin içinde bulunan ara başlıklarda, küçük harf kullanılmalı ve koyu (bold) yazılmalıdır. Bunun dışındaki seçenekler (tümünün büyük harf yazılması, alt çizgi ya da italik) kullanılmamalıdır.
2. Noktalama (tireler) işaretlerinde dikkat edilecek hususlar:
 - a) Metin içinde her cümlelerin ortasındaki virgülden ve sonundaki noktadan sonra bir tab boşluk bırakılmalıdır.
 - b) Cümle içinde veya cümle sonunda yer alan dipnot numaralarının herbirisi noktalama (nokta veya virgül) işaretlerinden önce yer almalıdır.

c) Metin içinde yer alan “fig.” ibareleri, parantez içinde verilmeli; fig. ibaresinin noktasından sonra bir tab boşluk bırakılmalı (fig. 3); ikiden fazla ardışık figür belirtiliyorsa iki rakam arasına boşluksuz kısa tire konulmalı (fig. 2-4). Ardışık değilse, sayılar arasına nokta ve bir tab boşluk bırakılmalıdır (fig. 2. 5).

d) Ayrıca bibliyografya ve kısaltmalar kısmında bir yazar, iki soyadı taşıyorsa soyadları arasında boşluk bırakmaksızın kısa tire kullanılmalıdır (Dentzer-Feydy); bir makale birden fazla yazarlı ise her yazardan sonra bir boşluk, ardından uzun tire ve yine boşluktan sonra diğer yazarın soyadı gelmelidir (Hagel – Tomaschitz).

3. “Bibliyografya ve Kısaltmalar” bölümü makalenin sonunda yer almalı, dipnotlarda kullanılan kısaltmalar, burada açıklanmalıdır. Dipnotlarda kullanılan kaynaklar kısaltma olarak verilmeli, kısaltmalarda yazar soyadı, yayın tarihi, sayfa (ve varsa levha ya da resim) sıralamasına sadık kalınmalıdır. Sadece bir kez kullanılan yayınlar için bile aynı kurala uyulmalıdır.

Bibliyografya (kitaplar için):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliyografya (Makaleler için):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inchriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, lev. LIV-LVII.

Dipnot (kitaplar ve makaleler için)

Richter 1977, 162, res. 217.

Diğer Kısaltmalar

age.	adı geçen eser
ay.	aynı yazar
vd.	ve devamı
yak.	yaklaşık
v.d.	ve diğerleri
y.dn.	yukarı dipnot
dn.	dipnot
a.dn.	aşağı dipnot
bk.	Bakınız

4. Tüm resim, çizim ve haritalar için sadece "fig." kısaltması kullanılmalı ve figürlerin numaralandırılmasında süreklilik olmalıdır. (Levha, Resim, Çizim, Şekil, Harita ya da bir başka ifade veya kısaltma kesinlikle kullanılmamalıdır).

5. Bir başka kaynaktan alıntı yapılan figürlerin sorumluluğu yazara aittir, bu sebeple kaynak belirtilmelidir.
6. Makale metninin sonunda figürler listesi yer almalıdır.
7. Metin yukarıda belirtilen formatlara uygun olmak kaydıyla 20 sayfayı geçmemelidir. Figürlerin toplamı 10 adet civarında olmalıdır.
8. Makaleler Türkçe, İngilizce veya Almanca yazılabilir. Türkçe yazılan makalelerde yaklaşık 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce yada Almanca özet kesinlikle bulunmalıdır. İngilizce veya Almanca yazılan makalelerde ise en az 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce veya Almanca özet bulunmalıdır. Makalenin her iki dilde de başlığı gönderilmelidir.
9. Özeti altında, Türkçe ve İngilizce veya Almanca olmak üzere altı anahtar kelime verilmelidir.
10. Metin, figürler ve figürlerin dizilimi (layout); ayrıca makale içinde kullanılan özel fontlar 'zip'lenerek, We Transfer türünde bir program ile bilgisayar ortamında gönderilmelidir; çıktı olarak gönderilmesine gerek yoktur.
11. Figürlerde çözünürlük en az 300 dpi; format ise tif veya jpeg olmalıdır.

MERSIN UNIVERSITY
‘RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY’
JOURNAL ‘OLBA’

Scope

Olba is printed once a year in May. Deadline for sending papers is the end of November each year.

The Journal ‘Olba’, being published since 1998 by the ‘Research Center of Cilician Archeology’ of the Mersin University (Turkey), includes original studies done on prehistory, protohistory, classical archaeology, classical philology (and ancient languages and cultures), ancient history, numismatics and early christian archeology of Asia Minor, the Mediterranean region and the Near East.

Publishing Principles

1. a. Articles should be written in Word programs.
 - b. The text should be written in 10 puntos ; the abstract, footnotes, catalogue and bibliography in 9 puntos ‘Times New Roman’ (for PC and for Macintosh).
 - c. Footnotes should take place at the bottom of the page in continuous numbering.
 - d. Titles within the article should be written in small letters and be marked as bold. Other choices (big letters, underline or italic) should not be used.
2. Punctuation (hyphen) Marks:
 - a) One space should be given after the comma in the sentence and after the dot at the end of the sentence.
 - b) The footnote numbering within the sentence in the text, should take place before the comma in the sentence or before the dot at the end of the sentence.
 - c) The indication fig.:
 - *It should be set in brackets and one space should be given after the dot (fig. 3);
 - *If many figures in sequence are to be indicated, a short hyphen without space between the beginning and last numbers should be placed (fig. 2-4); if these are not in sequence, a dot and space should be given between the numbers (fig. 2. 5).

- d) In the bibliography and abbreviations, if the author has two family names, a short hyphen without leaving space should be used (Dentzer-Feydy); if the article is written by two or more authors, after each author a space, a long hyphen and again a space should be left before the family name of the next author (Hagel – Tomaschitz).
3. The ‘Bibliography’ and ‘Abbreviations’ should take part at the end of the article. The ‘Abbreviations’ used in the footnotes should be explained in the ‘Bibliography’ part. The bibliography used in the footnotes should take place as abbreviations and the following order within the abbreviations should be kept: Name of writer, year of publishment, page (and if used, number of the illustration). This rule should be applied even if a publishment is used only once.

Bibliography (for books):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliography (for articles):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, pl. LIV-LVII.

Footnotes (for books and articles):

Richter 1977, 162, fig. 217.

Miscellaneous Abbreviations:

op. cit.	in the work already cited
idem	an author that has just been mentioned
ff	following pages
et al.	and others
n.	footnote
see	see
infra	see below
supra	see above

4. For all photographs, drawings and maps only the abbreviation ‘fig.’ should be used in continous numbering (remarks such as Plate, Picture, Drawing, Map or any other word or abbreviaton should not be used).
5. Photographs, drawings or maps taken from other publications are in the responsibility of the writers; so the sources have to be mentioned.
6. A list of figures should take part at the end of the article.

7. The text should be within the remarked formats not more than 20 pages, the drawing and photographs 10 in number.
8. Papers may be written in Turkish, English or German. Papers written in Turkish must include an abstract of 500 words in Turkish and English or German. It will be appreciated if papers written in English or German would include a summary of 500 words in Turkish and in English or German. The title of the article should be sent in two languages.
9. Six keywords should be remarked, following the abstract in Turkish and English or German.
10. Figures should be at least 300 dpi; tif or jpeg format are required.
11. The article, figures and their layout as well as special fonts should be sent by e-mail (We Transfer).

MYRLEIA/APAMEIA'DAN (BURSA/MUDANYA) BİR BRONZ ÇOCUK HEYKELİ

Sabri ARICI *

ZUSAMMENFASSUNG

Eine Bronze Kinder-Statue aus Myrleia/Apameia (Bursa/Mudanya)

Die Statue, die Gegenstand dieses Aufsatzes ist, wurde in der Provinz Bursa im Landkreis Mudanya in der antiken Stadt Myrleia/Apameia im Jahr 2012 den bei archäologischen Grabungen gefunden. Die Ausgrabung wurde vom archäologischen Museum in Bursa durchgeführt. Die Studien und Ausgrabungen über die Stadt Myrleia/Apameia sind ziemlich begrenzt. Die Stadt wurde am südlichen Ufer des Gemlik Golfes gegründet, und gewann als Hafenstadt von Prusa Ad Olympum (Bursa) an Bedeutung. Die Stadt Myrleia/Apameia bekam im Jahr 44 vor Chr. als erste Kolonie der Römer in Anatolien von Caesar einen Sonderstatus; dadurch bezahlte sie keinen Tribut an Rom und wurde sehr reich.

Der Ausgrabungsort der Statue, war das erste Geschäft in einer Reihe von Ost nach West ausgerichteten Geschäften am Hafen. Es ist auffallend, dass in diesem Geschäft, viele verbrannte Weizenkörner gefunden worden sind. Die Statue, die sich auf einem ovalen Sockel befindet, besteht aus einem stehenden 5-6-jährigen Knaben, der nackt ist und auf seinem Schoss einen kleinen Hund halt. Ab dem hellenistischen Zeitalter wurden die Knaben ikonografisch so dargestellt, dass sie meistens sitzend nackt oder halb nackt waren und auf ihren Schoss eine Figur oder ein Tier hatten. Sehr oft wurden Knaben mit einem Hund thematisiert. Ikonografisch gehört diese Bronze-Kinder-Statue auch dazu. Die Statue wurde ikonografisch, typologisch und stilistisch bewertet. Dass die Statue aus Bronze ist und bis in unsere Zeit gut erhalten geblieben ist, ist für die archäologischen Forschungen vom Bedeutung.

Schlüsselwörter: Myrleia/Apameia, Bronze Kinder-Statue, Hellenistisches und Römisches Zeitalter, Kinder Ikonographie.

* Dr. Öğr. Üyesi Sabri ARICI, Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Mersin, TÜRKİYE. E-posta: sabriarici@mersin.edu.tr. Orcid no: 0000-0003-4925-6704
Yayın iznini verdiğiinden dolayı Bursa Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'ne, kazı çalışmalarını yürüten Bursa Arkeoloji Müzesi uzmanlarından arkeolog Ebru Dumlupınar ve Gökçen Ovacık'a, Almanca çevirilerimi yapan Öğr. Gör. Aydın Demiral'a teşekkür ederim.

ÖZ

“Myrleia/Apameia’dan (Bursa/Mudanya) Bir Bronz Çocuk Heykeli” başlıklı makaleye konu olan eser, Bursa ili Mudanya ilçesinde bulunan Myrleia/Apameia antik kentinde 2012 yılındaki sondaj kazılarında ele geçmiştir. Söz konusu kazı, Bursa Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü tarafından yapılmıştır. Myrleia/Apameia kenti ile ilgili araştırma ve kazılar son derece kısıtlıdır. Burası, Gemlik Körfezi’nin güney kıyısında kurulmuş ve Prusa Ad Olympum’un (Bursa) liman kenti olarak önem kazanmıştır. Anadolu’daki Roma’nın ilk kolonisi olan Myrleia/Apameia, MÖ 44 yılında Julius Caesar tarafından Roma kolonisi olması ayrıcalığıyla özel bir statü kazanmıştır. Yani kent Roma’ya haraç ödememiş ve bu sayede zengin olmuştur.

Eserin bulunduğu yer, doğu-batı doğrultulu sıralı liman dükkanlardan ilkinde ele geçmiştir. Bu dükkan, içinde yoğun olarak ele geçen yanık buğday taneleriyle dikkat çekmektedir. Heykel, elips şeklinde bir kaide üzerinde olup, ayakta duran 5-6 yaşlarında tamamen çıplak bir çocuk ve onun kucağındaki köpek yavrusundan ibarettir. Hellenistik Dönem’den itibaren ikonografik olarak erkek çocuklar, çıplak veya yarı çıplak, ellerinde bir objeyi veya hayvanı tutan ve yoğunluklu olarak oturan çocuklar şeklinde tasvir edilmiştir. Özellikle köpekli çocuklar, sıkça konu edilmiştir. Eserimiz de bu konu içine girmektedir. Heykel, ikonografik, tipolojik ve stilistik olarak değerlendirilmiştir. Heykelin bronzdan yapılmış olması ve günümüze kadar ulaşması arkeoloji dünyası için önemlidir ve eserin bilim dünyasına tanıtılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Myrleia/Apameia, Bronz Çocuk Heykeli, Hellenistik ve Roma Dönemi, Çocuk İkonografisi.

Eserin Çıkarıldığı Antik Kent: Myrleia/Apameia

Bursa ili Mudanya ilçesinde bulunan Myrleia/Apameia¹ kenti hakkındaki bilgiler için yeterli arkeolojik çalışmaların olmamasından dolayı, genel olarak antik kaynaklardan yararlanılmaktadır. Burası, Gemlik Körfezi’nin güney kıyısında, MÖ 7. yüzyılın ikinci yarısında Kolophon’un bir kolonisi² olarak, Prusa Ad Olympum’un (Bursa) liman kenti olarak önem kazanmıştır³. Makedonia Kralı V. Philippos (MÖ 221-179), bu kenti Pergamon Krallığı ile yaptığı savaşta kendisine yardım eden akrabası I. Prusias’a vermiştir. Kral I. Prusias da, karısına itafen kentin adını Apameia olarak değiştirmiştir. Kent, genel olarak Bithynia sınırları içinde görülmüştür. Myrleia/Apameia MÖ 202 yılına kadar olan sikkeler üzerinde ΜΥΡΛΑ – ΜΥΡΛΕΑ veya ΜΥΡΛΕΑΝΩΝ olarak ifade edilmiştir⁴. MÖ 74 yılında Bithynia Kralı IV. Nikomedes ölünce, bölge miras yolu ile Roma İmparatorluğu’na devredilmiştir. Anadolu’daki Roma’nın ilk

1 Kentle ilgili bilgiler için, Doğançıcı 2007, 14-19; Gündüz 2015, 105-146.

2 <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0137%3Abook%3D2&force=y>

3 Kentle ilgili kapsamlı kazı ve araştırma olmadığından erken dönemlerle ilgili bilgiler son derece yetersizdir.

4 MÖ 47/46 yılından sonra, arka yüzlerdeki betimlemelere Roma’nın Bithynia eyaleti prokonsülü C. Vibius Pansa’nın adı eklenmiştir. Kent, Roma Dönemi’nde Augustus’dan Gallienus’a (MS. 253-268) kadar olan dönemde sikke basmaya devam etmiştir. Roma Dönemi’nde kentin adı ise COL.IV.L.CONC. APAM.AVG.D.D. / C.I.C.A.APA.D.D. / C.I.C.A.D.D (Colonia Iulia Concordia Apameia Augusta Decurionum Decroto) şeklinde kısaltmalarla gösterilmiştir. Bk. Okçu 2007, 547.

kolonisi olan Myrleia, MÖ 44 yılında Caeser tarafından Roma kolonisi olması ayrıcalığıyla özel bir statü kazanıp, bu sayede haraç ödemeyerek gelişmiştir. MS 257/258 yılında, Khalkedon (Kadıköy), Nikomedia (İzmit), Nikea (İzmit) ve Prusa (Bursa) kentlerinin yanı sıra Myrleia/Apameia'da Gotlar tarafından tahribata uğramaktan kurtulamamıştır⁵.

Kazı Alanı

Myrleia/Apameia'da geçmiş yıllarda çok küçük çaplı iki kazı ve bir yüzey araştırması olmak üzere toplamda üç çalışma yapılmıştır. Bunlardan ilki, 1940 yılında yapılan tümülüs kazısıdır⁶. İkincisi, 2010 yılında kentte çok da kapsamlı olmayan bir yüzey araştırmasıdır⁷. Sonuncusu da, 2012 yılında, bir inşaat arazisinde kurtarma kazısı şeklinde gerçekleştirilmiştir⁸. Makalenin konusunu oluşturan bronz heykel bu kazıda bulunmuştur.

Bronzdan yapılmış kucağında köpek tutan çocuk heykelinin günümüzde bulunduğu yer, Bursa ili, Mudanya İlçesi, Ömerbey Mahallesi'nde 1503 ada, 19 parseldir⁹. Kazı raporlarına göre, alanda dokuz sondaj açılmış ve burada doğu-batı doğrultulu sıralı dükkanların yer aldığı tespit edilmiştir. Bronz heykel, A1 sondajında ortaya çıkarılan birinci dükkanın doğu mermer basamaklı kapısından içeriye girildiğinde, hemen kuzey iç köşesinde ele geçmiştir¹⁰. Bu sondajındaki yapı kalıntılarında ve iç içe geçmiş MS 4. yüzyıla ait olduğu düşünülen amphora parçalarında yanık izlerine rastlanması söz konusu alanın bir yangınla sonlandığını göstermektedir¹¹. Bronz heykel, yanık tabakanın üzerinde bulunmuştur. Ancak, buradaki kurtarma kazısı

5 Doğancı 2007, 14-19; Gündüz 2015, 105-146.

6 Mansel 1944, 147-148; Mansel 1946, 1-12.

7 Şahin 2012, 18. Araştırmada, Klasik ve Hellenistik Dönem'e ait çok sayıda seramik parçasına ve belirgin olmayan yapı kalıntılarına rastlanmıştır.

8 Buradaki bilgiler Bursa Müze Müdürlüğü'nün kazı raporlarından alınmıştır.

9 Mülkiyeti özel bir şirkete ait olan bu parselde, talep üzerine Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün kararı ile Bursa Arkeoloji Müzesi tarafından 21.05.2012-11-06.2012 tarihleri arasında kazı ve sondaj çalışması yapılmıştır.

Kazı çalışmalarını, Bursa Arkeoloji Müzesi uzmanlarından Ebru Dumlupınar ve Gökçen Ovacık yürütmüştür. Parsel Mudanya ilçesine ulaşan Bursa-Mudanya karayolunun doğusunda kıyı şeridinde yakın mesafede 12806,65 m² yüzölçümlü oldukça geniş bir alandır. Uzun yıllar Petrol Ofisi A.Ş. tarafından kullanılmış parselin kuzeyinde deniz kıyısına ulaşan sokak, güney bitişiğinde zeytinlik, batı bitişiğinde karayolu, doğu bitişiğinde ise Halk Pazarı bulunmaktadır. Marmara Denizi parselin doğusunda kalmakta olup parselde mesafesi yaklaşık 700 m.dir. Parsel üzerindeki yıllar öncesinde yapılan asfalt ve beton zeminler mevcuttur. Dolgu malzemesinden arındırılan alanda 5x5 ve 6x6 m2 ebatlarında değişen ölçülerde dokuz adet sondaj yapılmıştır. Bunların içinde A1 sondajı bronz çocuk heykelinin çıkarıldığı yerdir.

10 Kapı eşliğinin kuzeyinde sıvalı duvar kenarında, kapıya ilişkin yanmış ahşap kalıntılara rastlanılmıştır. A1 sondajı ile hemen batısındaki diğer sondaj olan A2 sondajı arasındaki kesitte yoğun yanık izleri arasında kerpiç kalıntıları ve üzerinde yer yer sıva görülmektedir. Birbiri ile köşe yapan duvarların oluşturduğu mekân ortasında 2.40 m seviyede kil ve kistten oluşan ana zemin üzerinde 280x110 cm²lik alana yayılmış halde yanmış tahl tanelerine ulaşılmıştır. Kuzey yöndeki duvar 60 cm genişliğinde, 6,5 m. uzunluğunda, 1,45 m yüksekliğinde olup, harçlı, üzeri sıvalı duvardır. Yer yer korunmuş olan sıva üzerinde boya izleri mevcuttur. Kapı boşluğunun güneye doğru devamında sıvalı kerpiç duvarın A2 sondajına doğru devam ettiği görülmüştür.

11 Kuzey yönde ana zemin üzerinde tespit edilen tahl taneleri mekân içinde oldukça geniş bir alana yayılmıştır. MS 4. yüzyıldan kalan amphora parçaları ve tahl taneleri bu mekânın bir dükkan işlevinde olduğunu göstermektedir.

olarak yapılan çalışmalar, yaklaşık üç hafta gibi çok kısa sürede bitirildiğinden, kazı tam anlamıyla tamamlanamamıştır. Kazıda ortaya çıkan söz konusu yanık tabakasının altına inilememesi de istenilen stratigrafiye ulaşılmasını engellemiştir.

Eserin Tanımlanması

Bronz çocuk heykeli¹² 83 cm yüksekliğe sahip olup, oldukça sağlam ele geçmiştir (fig.1-2). Sadece baş kısmı boynundan ayrılmış bir şekilde bulunmuş olup, sonradan yapılan restorasyon sayesinde baş, boyunla birleştirilmiştir. Eser, elips şeklinde bir kaide üzerinde, ayakta duran 5-6 yaşlarında tamamen çıplak bir çocuk ve onun kucağındaki bir köpek yavrusundan ibarettir. Bronz heykel, içi boş olup, lost-wax (kayıp-balmumu) döküm tekniği ile yapılmıştır. Kazı sırasında heykel ile birlikte, yassı bir demir çubuk bulunmuştur. Bu çubuğun, heykelin sırt kısmından monte edilmek için yapılmış olduğu düşünülse de, restorasyon yapılırken yassı demir ile heykelin birbirinden ayrıldığı anlaşılmıştır (fig. 1). Bu nedenle bu çubuğun, heykelin daha sonraki kullanımında bir destek olarak yapıldığı düşünülmektedir. Restoratörün teknik analizine göre de, heykelin ilk yapıldığı evrede böyle bir çubuğun kullanılma olasılığı bulunmamaktadır¹³.

Heykelde (fig. 3-8), çocuğun başı, bedeniyle orantı kurulduğunda biraz büyük görünmektedir. Baş üstten çeneye doğru hafifçe daralan bir görünüme (armudi) sahiptir. Tombulluktan dolayı, göbek hafif taşkın ve altındaki çizgisi belirgindir. Çocuğun öne eğilmesi sebebiyle, sırt kısmında hafif bir kambur oluşmuştur. Boyun kısmı çatlaklığı görülmektedir. Bel kısmı ve göbek üstü, vücudun diğer bölümlerine göre ince kalmıştır. Vücudun genelinde kas ve kemik ayrıntıları çok belirsizdir. Çocuğun ve köpeğin göz bebekleri, beyaz boncuklardan oluşturulmuştur, ancak sadece sol gözünde boncuk sağlam olarak ele geçmiştir. Çocuğun genel görüntüsüne göre, yanaklar daha tombul olup, alın kısmı yüksek ve geniştir. Saçları (fig. 9-10) son derece belirgin ve canlıdır. Hafif uzun perçemleri vardır. Saçlar, tepeden yanlara ve kulak arkasına asimetrik (düzensiz) yayılmasından dolayı doğal görünmektedir. Kıvrıkcık saçların uzunluğu, kulağı aşmamaktadır. Alın kısmında biten saçın sol kısmı hilal şeklindeyken, sağ kısmı üç sıra kıvrımlı yapılarak çok net çatal görünümü sağlanmıştır. Bu toparlanmadan dolayı, alında saç daha az görülmektedir. Saçın genelinde uçları yer yer hilal ve bukleli (spiral) olması sebebiyle hafif kabarıktır. Bukleler, özellikle tepe ve arkada daha yoğundur. Saçın dağılımı tepeden yanlara doğrudur. Bazen iki-üç sıra olan kıvrımlardan dolayı ortada çukurluklar dikkat çeker. Saç, alt kat düz, üstteki kat ise kıvrımlı olması bakımından iki katlı gibi görünmektedir. Ense de sağ ve solda olmak üzere çatallaşmış ayrılan iki kıvrımla sonlanır. Yüz ifadesinde, hafif etli dudaklar aralıklı olup, adeta ağır köpeği kaldırabilmenin zorluğu içinde olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Bakışlar ve kafasının yönü, ayakların biraz ilerisine çevrilmiş olup, hafif sola dönüktür. Çocuk, kendisi gibi yine bronzdan yapılmış elips şeklinde düz ve ince bir kaide üzerinde,

12 Bursa Arkeoloji Müzesi Envanter No: 2020 / 83; Kaidenin Eni x Uzunluğu x Yüksekliği: 37 cm x 37,5 cm x 3,5 cm.

13 Yoğun korozyonu nedeniyle, söz konusu demir restorasyon yapılırken heykelle birleştirilememiştir. Bu bilgi için İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez ve Bölge Laboratuvarı Müdürlüğü'nde görevli restoratör Uğur Genç'e teşekkür ederim.

ayakları herhangi bir boşluğun içinde yer almadan durmaktadır. Çocuk, kucağında bulunan köpek yavrusunun arka bacaklarına yakın bir şekilde, karnından kavramış ve sol eliyle de ön bacaklarından tutarak (destek yaparak) kucaklar şeklinde durmaktadır. Kucaklama, yaklaşık olarak 400'lik bir açıyla öne eğilerek gerçekleşmiştir. Bu eğilme sayesinde göbek deliği daha da belirgin yapılmıştır. Köpek yavrusu, çocuğun alt boyun ile göbek altına gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Köpek yavrusunun içi tamamen dolu yapılmış olduğundan, gerçek bir ağırlığı taşırcasına, çocuğun yavruyu zorlanarak kucağında tutma hissi az da olsa *pathetik* bir ifade ile aktarılmıştır. Çocuğun bacakları geniş açılı yapılmış olup, sağ dizde hafif bir çökme görülür. Ancak ayaklar küçük bir açıyla farklı yönlere bakmaktadır. Heykelin dengesi, hayvanın bulunduğu taraf olan sağ bacak üzerinde yoğunluk kazanmıştır. Restorasyonla heykelin daha dengeli durabilmesi için, kaidenin ön kısmına ek yükselti yapılmıştır. Ayrıca köpek yavrusunun içi dolu ve bu sebeple çok ağır olması yüzünden, orijinal köpek heykeli çocuğun kucağına yerleştirilemedi. Onun yerine çok hafif yeni bir kopya köpek yapılarak çocuğun kucağına yerleştirilmiş oldu. Böylece müzede köpeğin orijinali de heykelin önünde sergilenmiş oldu.

İkonografi

Aşağıda, öncelikle antik dönemde çocuklarla ilgili tasvirlerin tarihsel kökenine değinilecektir. Ardından, çocukların yaş grupları ele alınıp, elinde, kucağında veya etrafında hayvan bulunan çocuk tasvirleriyle ilgili bilgilere yer verilecektir.

Arkaik ve Klasik Dönem'de çocuk tasvirleri, kutsal alanlardaki adak levhalarında, mezar kabartmalarında, terra-kotta heykelciklerde ve seramikler üzerinde seyrek olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁴. Özellikle seramik sanatında çocukların yanında köpek en sık tasvir edilen hayvanlardan biri olup, bunlar çocukların yoldaşı olarak değerlendirilmektedir¹⁵. Erken örneklerde, çocuklar genel olarak aile veya bir grup içinde yer alırdı. Çocuklar, kabartma ve heykel örneklerinde, ilk olarak MÖ 5. yüzyılda görünse de, MÖ 4. yüzyılın ilk yarısından itibaren daha sık karşımıza çıkmakta ve bu sıklık Hellenistik Dönem'den itibaren artarak devam etmektedir. Eserlerde genel olarak erkek çocuklar çıplak veya yarı çıplak olarak, ellerinde bir objeyi veya hayvanı tutarlar ve yoğunluklu olarak otururlar¹⁶. Çocuk ve hayvan temaları, gündelik hayat içindeki konular olarak değerlendirilmelidir. Bu tür heykeller, bir evin villasında veya bahçesinde sergilendiği gibi, kutsal alanlarda veya mezarlarda da karşımıza çıkar¹⁷.

Hellenistik Dönem'de, refahın artmasıyla birlikte ortaya çıkan en büyük yeniliklerden biri de çocukların küçültülmüş yetişkin tiplemesinden kurtulup, canlı, oyunbaz, doğal ve gerçek çocuk görüntüleriyle betimlenmeye başlamalarıdır¹⁸. Klasik Dönem'de çocuklar, yaş gruplarından yola çıkılarak üçe ayrılmaktadır (bebeklik-erken çocukluk ile yedi yaş arası-yedi yaş ile ergenlik arası). Hellenistik Dönem ile birlikte bu yaş grupların arttırıldığı [bebeklik ile 2 yaş arası – 2 ile 5 yaş arası – 5

14 Bobou 2015, 42.

15 Beaumont 2015, 77-78, köpekli çocuk örnekleri için ayrıca bk. 69-84.

16 Bobou 2015, 42, 45, fig. 15, 87.

17 Vorster 1983, 86.

18 Pollit, 1986, 127-130.

ile 8 yaş arası – 9 ile 12 yaş arası (ergenlik)] görülmektedir. O. Bobou'ya göre¹⁹, Hellenistik Dönem'de artan yaş gruplarında, bebeklik çağından 2 yaşına kadar olanlar daha çok oturur veya emekler tarzda yapılmıştır. 2-5 yaş arasındaki çocukların yüz ve vücut hatları tombul görünümüdür. Bunlar ya hafif tebessüm eder vaziyette ya da bir obje/hayvana odaklanmış olarak görünürler. Ayakta, oturur veya bir desteğe yaslanır şekilde tasvir edilmişlerdir. Bu yapılırken elindeki veya yanındaki objenin veya hayvanın, onu destekler şekilde olmasına özen gösterilmiştir. Baş vücuduna göre biraz daha büyük yapılabiliyordu. 5-8 yaş arası çocuklar hala tombul yapılmalarına rağmen vücuttaki sarkıklar azalmış olup, kol ve bacaklar biraz daha uzundur. Yüz ifadeleri daha ciddi olmakla birlikte, seyrek de olsa tebessüm ifadeli örnekler de yapılmıştır. Başın büyüklüğü, bir önceki yaş grubuna göre daha orantılıdır. Bu yaş grubu daima ayakta durur şekilde tasvir edilmiştir. Önceki yaş grubu gibi hala elinde veya yanında bir obje/hayvan bulunmaktadır. Burada obje veya hayvanı sıkı tutma özelliği çok belirgindir. Nitekim, makalemizin konusu olan heykel de bu şekildedir. 9-12 yaş grubu ise, artık ergenliğe adım atacak kişiler gibi daha ince ve uzun boyludur. Yüz hatları çok sık olmasa da hafif tombuldur ve ciddi görünümüdür. Köpek, horoz, tavşan, kaplumbağa, kedi, kaz ve güvercin, kelebek, keklük ile birlikte her yaşta kız ve erkek çocuk çalışılmakta ve çoğu zaman şakacı ve şefkat hissi uyandıran sahneler verilmektedir. Hellenistik Dönem itibariyle, yüksekteki bir horozu veya yavru köpeği kavramak için atlayan çocuk, elindeki sarkan üzümlere ya da balığa evcil hayvanın atlaması, çocuğun top toplaması, topu köpeğin alması için fırlatması veya göğsünde sevgiyle bir güvercin tutması, bir köpek yavrusunun çocuğun giysisine yapışacak şekilde durması gibi değişik sahneler görmek mümkündür²⁰.

Makalenin konusu olan eserdeki gibi, çocuğun tek başına yapıldığı ilk örnekler, MÖ 5. yüzyıl başlarında Kıbrıs'da ve MÖ 5. yüzyıl ortalarında Rodos/Kameiros da ele geçmiş olan Mısır kökenli terra-kotta heykelticiklerdir²¹. Arkaik'den Hellenistik Dönem'e kadar, kabartmalarda çok sık değişiklik olmamıştır. Ancak erken dönemlerde konular sıklıkla dinsel ve mezar amaçlı olup, çocuklar genel olarak aile veya bir grup içinde gösterilirler. Bununla birlikte tekli ve elinde/yanında bir obje, üzüm, horoz veya köpek gibi bir hayvan bulunabileceği gibi yanında bakıcısı olabilecek bir köle de betimlenmektedir²².

Hellenistik Dönem'de beş yaşın altındakilerde çocuklar daha çok tebessüm eder şeklinde, beş yaşın üstündekiler ise daha çok oyuncak ve hayvanlara odaklanmış şekilde tasvir edilir²³. Heykellerde çocukların yanında bir hayvan veya oyuncak şeklinde herhangi bir sembolün bulunması, ailenin çocuğun anısını yaşatma ihtiyacından doğmaktadır²⁴. Çocukların ikonografik açıdan, gerçek hayatta olduğu gibi tasvir edilmesine önem verilirdi. Çocuk heykelleri, kamusal alanlara dikildiklerinde, nesilden nesile aktarılacaklarından dolayı, bu durum ailelerin toplumsal statüsü açısından önem arz

19 Bobou 2015, 46-48.

20 Bradyel 1998, 523-557.

21 Bobou 2015, 43-45, Rodos için fig. 14.

22 Bobou 2015, 99, 107, fig. 35 ve 42.

23 Bobou 2015, 46-47.

24 Sorabella 2007, 353.

ederdi. Hellenistik Dönem evlerinden de bu tarz heykeller sıkça ele geçmiştir. Mezar tasvirlerde yer alan köpek veya kuş gibi hayvanların, çocukların ruhlarını temsil etmesinden ziyade, gerçekte onların sevdiği hayvanları betimledikleri düşünülmektedir. Köpeklerin evcil hayvan olması sebebiyle, çocukların çok sevdiği bir hayvan olup, gerçek gündelik hayatın bir konusudur²⁵.

Çocuk tasvir sanatı konuları açısından, Hellenistik Dönem ile Roma Dönemi arasında pek bir fark bulunmamaktadır. Yukarıda da söz edildiği gibi, Hellenistik Dönem'in başlarından itibaren yoğun olarak görülen çocuk heykellerinin, Roma Dönemi'nde de sıklıkla kopyaları yapılmıştır²⁶. Roma Dönemi'nde çocukların yanında kuşlarla birlikte, en sık karşımıza çıkan hayvanların başında köpek gelmektedir²⁷. Köpek *khthonik* bir hayvandır. Bu nedenle de köpek, mezarla ilgili tasvirlerde hem ölünün ruhunu temsil eder hem de *apotropeik* özelliği olduğundan, ölüyü kötü ruhlardan korurdu²⁸. Hellenistik Dönem'de çocuk heykelleri evlerde, mezarlarda ve kutsal alanlarda yoğunken, Roma Dönemi'nde açık alanlarda da sergilenmeye başlanır²⁹.

Tipoloji

Burada, çalışma konumuz olan Mudanya heykeline tipolojik olarak benzeyen yani kucagında köpek tutan çocuk şeklindeki örnekler ele alınmış olsa da, bu örneklerin hepsi Mudanya heykeline birebir benzememektedir. Dolayısıyla bu eserin herhangi bir kopyasına rastlanmamıştır. Bu çerçevede, aşağıda ele alınacak olanlar, Mudanya heykelindeki duruşu anımsatabilecek şekilde elinde bir obje veya hayvan tutan çocuk örneklerinden (mozaik, terra-kotta ve daha çok heykel) oluşturulmuştur.

Roma Dönemi'nden Pompei'deki bir mozaikte, hafif yükseğe bir yere oturmuş giyimli bir çocuk, kucagında bir köpek yavrusunu iki koluyla kucaklamaktadır³⁰. Çocuğun yavruyu tutuş pozisyonu, makalemizdeki esere benzemektedir. Mozaik, çocuk hayvan sevgisini ifade eden bir anlama sahip görünmektedir.

Roma Dönemi'ne tarihlendirilen Bulletin Museum'daki bir terra-kotta örnekte³¹, giyimli bir kız çocuğu düz bir yere oturmuş vaziyette, sol koluyla bir köpek yavrusunu tutmakta ve sağ elini uzatmış şekilde görülmektedir. Heykelcik, gündelik hayatın olağan bir sahnesi olarak değerlendirilmektedir.

Günümüzde Napoli Müzesi'nde bulunan Pompei villalarından çıkmış, gerek bronz gerekse de mermerden yapılmış birçok heykel sergilenmektedir³². Bunların arasında Mudanya eserine benzeyen iki çıplak çocuk heykeli bulunmaktadır. Birinci heykelde (yük. 59 cm) çocuk iki eliyle güvercini sarmalamış şekilde bir şefkat göstermektedir. İkincisi (yük. 90 cm), bronzdan yapılmış ve gözleri gümüşle kaplı olan çıplak bir

25 Bobou 2015, 76-79.

26 Andreae 1976, 299; Gualandi 1976, 195 kat. 198, fig. 247-248.

27 Rawson 2005, 353.

28 Beaumont 2015, 80.

29 Bobou 2015, 85.

30 Toynbee 1973, 120 fig. 49.

31 Richter-Litt 1915, 160.

32 Appleton 1987, 171-201.

erkek heykeldir. Bir elinde üzüm salkımı bir elinde güvercin bulunmaktadır³³. Eserler emsalleriyle karşılaştırılarak MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiş olup, yine bir çocuk-hayvan ilişkisi anlatılmak istenmiştir.

Seleukeia ad Kalykadnum'da (Silifke) bulunmuş olan ve günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen bronzdan yapılmış heykelde ayakta duran çıplak bir çocuğun, gerçek boyutlarında yapıldığı düşünülmektedir (75 cm). Çocuk, sol koluyla yandan ördek veya kaza benzer kanatlı bir hayvanı tutmuş, sağ eliyle de şefkat gösterisinde bulunmaktadır. Heykelin Hellenistik Dönem'in bir Roma kopyası olduğu önerilmektedir³⁴.

Atina Ulusal Arkeoloji Müzesinde bulunan mermerden yapılmış çok küçük boyutlu çocuk heykelinde, tombul görünümlü kapüşonlu bir çocuk, kucagında boyuna göre tutması zor olan büyük bir köpek taşımaktadır³⁵. Heykelin orijinalinin Hellenistik Dönem'de ve kopyasının da MS 3. yüzyılda yapıldığı önerilmektedir. Heykel, çocuğun köpeği sadece cepheden tutması bakımından, Mudanya eserine çok yakın bir örnektir.

Roma Capitoline Müzesi'nde orijinalinin MÖ 2. veya 1. yüzyıla gittiği düşünülen Roma Dönemi eserinde (yük. 48 cm)³⁶, mermerden yapılmış çıplak tombul bir çocuk oturur vaziyettedir ve kucagında bir köpek yavrusu bulunmaktadır. Çocuk sağ koluyla yavruyu tutar ve oturduğu için de sağ dizinden de destek almış bir pozisyonundadır. Sol eliyle köpeğin başını okşamaktadır. Konu tamamen gündelik hayatın içindedir. Muhtemelen aynı kopyanın ürünü olduğu düşünülen Manisa³⁷ (yük. 41 cm) ve İzmir Müzesi'nde³⁸ (yük. 31.5 cm) sergilenen iki mermer heykel ile benzerdir. İzmir örneğinde, başı ve dizden aşağısı kayıp olan çıplak ve hafif göbekli çocuk ayakta sol koluyla köpek yavrusunu, sağ eliyle de ön ayaklarını tutarak destek olur şekilde yapılmıştır. Çocuk dik durmasına rağmen, sarkan göbek ve onun alt çizgisi çok nettir. Çocuğun memeleri kilolu olmasından dolayı çizgiyle daha belirgin, göbek deliği ise daha az belirgindir. Manisa Müzesi'ndeki köpek tutan çocuk heykelinde, köpek yavrusu, Mudanya heykelindeki yavrunun birebir benzeridir. Ancak çocuğun köpeği yandan tutması (sol kolunun altından tutması) ve dik durması ile Mudanya heykelinden tipolojik olarak ayrılmaktadır. Zaten çocuğun yaş ve boy bakımından Mudanya heykelindekinden daha büyük olduğu anlaşılmaktadır. Eser, Erken Hellenistik Dönem'de yapılmış olan çocuk heykellerinin bir Roma Dönemi kopyası olarak değerlendirilerek MS 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Yukarıda açıklanan Roma Capitoline³⁹, Manisa⁴⁰ ve İzmir Müzesi'ndeki⁴¹ eserlere çocuğun köpeği tutuş tarzı benzeyen, Paris Rodin Müzesi'ndeki heykel⁴², mermerden

33 Appleton 1987, 52-54, kat. 60-61, fig. 16 ve 17-18.

34 Joubin 1889, 206-207 pl. XIX; Devambeş 1937, 97-101, pl. XXIX-XXX.

35 Rühfel 1984, 258-259, abb. 109; Benda-Weber 2015, 53, res. 11.

36 Pollitt 1986, 129, res. 134.

37 Dinç 2015, 88 kat 43.

38 Şahin – Taşlıalan 2010, 191-192 res. 26.

39 Pollitt 1986, 129, res. 134.

40 Dinç 2015, 88, kat 43.

41 Şahin – Taşlıalan 2010, 191-192 res. 26.

42 Vorster 1983, 166, lev. 20.3.

yapılmış olup, başı kayıp olan bir çıplak çocuk ve sol kolunun altından tutmaya çalıştığı bir köpekten oluşmaktadır. Çocuk, dizleri üzerine çökmüş sağ eliyle birlikte köpeği sol koltuğunun altından destekleyerek tutmaktadır. Köpek, çocuğun tüm gövdesinden aşağı, dikine uzanmaktadır. Gündelik hayatın içinden olan çocuk ve köpek sevgisi burada da kendini göstermektedir. Eserin orijinalinin Hellenistik Dönem'den olduğu ve MS 3. yüzyılda kopyasının yapıldığı önerilmektedir. Ancak bu heykel, tipolojik olarak eserimize çok az benzemektedir. Söz konusu heykelde, çocuğun dizleri üstünde durması ve köpeği tam olarak cepheden değil de, yandan ve uzunlamasına tutması bakımından Mudanya heykelinden ayrılmaktadır.

Mudanya heykeline yakın olan diğer örnek ise, Rodos Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen çocuk heykelidir⁴³. Mezarda ele geçen 37 cm yüksekliğindeki mermerden yapılmış tamamen çıplak çocuk, göğüs ile göbek hizasından küçük kıvrıkcık tüylü bir köpek tutmaktadır. Çocuğun baş ve dizden aşağı kısmı kayıptır. Hafif göbekli olan çocuk, kolları ve omuzu zayıfken baldırlar daha tombul görünümlü olup, bu yönüyle biraz orantısız durmaktadır. Çocuk dik bir duruşla, sol eliyle köpeğin alt bacaklarından, sağ eliyle de üst bacaklarından kavramış durumdadır. Kompozisyonda köpeğin büyüklüğü ön plandadır. Buna rağmen çocuğun hayvanı rahat tutması dikkat çekmektedir. Bu rahatlığın sebebi, çocuğun Mudanya heykelindeki çocuktan yaşça daha büyük ve daha fiziksel olarak kuvvetli bir vücuda sahip olmasından ileri gelmektedir. Eserin, Hellenistik Dönem özellikleri barındıran bir Roma Dönemi kopyası olduğu öne sürülmektedir. Bu heykel, çocuğun köpeği iki eliyle cepheden tutması bakımından Mudanya heykelini en çok anımsatan örnektir. Öte yandan, köpeğin kıvrıkcık tüylü ve büyük olması, çocuğun yaşça daha büyük ve kuvvetli bir vücudunun olması, çocuğun köpeği bu bakımdan dik bir duruşla çok rahat tutması, Mudanya heykelinden ayrılan tipolojik özelliklerdir.

Tarihlendirme

Mudanya heykeli, yukarıda da açıkladığı üzere, yapılan arkeolojik kazıda ortaya çıkarıldığı yer itibarıyla tarihlendirme kriteri için istenilen stratigrafiyi verememektedir. Ayrıca Mudanya heykeline birebir benzer bir eser de bulunmadığından dolayı, eserin tarihlenebilmesi için, sadece çocuğun saç stili bize bilgi vermektedir. Bu çerçevede aşağıda, saç stilleri bakımından eserimize benzeyen portreler ve heykeller ele alınarak bir tarihlendirme yapılacaktır.

Saç stili bakımından karşılaştırılabilecek olan ilk örnek, The Metropolitan Museum'da bulunan bronz "Uyuyan Eros" eseridir⁴⁴. Ancak burada saç kıvrımları Mudanya heykeline göre daha yoğun ve uzun olup, bazı alanlarda adeta üst üste yapılmış gibi görünür. Saç kıvrım kümeleri, eserimize göre, daha özenli taranmış ve kıvrımlar adeta saç kökünden çıkmış gibidir. Orijinalinin Orta Hellenistik Dönem'de (MÖ 250-150) yapıldığı ve Augustus Dönemi'nde (MÖ 27-MS 14) bu eserin

43 Gualandi 1976, 195-196, fig. 247-248.

44 Richter 1943, fig. 1-3, 365-378; Ridgway 1990, 326-328; 328; Picón – Mertens – Milleker – Lightfoot - Hemingway 2007, 451, fig. 240; Hemingway - Stone 2017, 49.

kopyasının çalışıldığı önerilmektedir⁴⁵.

İtalya/Napoli açıklarındaki Baia'de ele geçen, çocuk olarak çalışılmış bulunan Claudius'un kızı Octavia Claudia'nın (MS 54-62)⁴⁶, ensesinin altına kadar inen ve kulağı örten saçları dikkat çekmektedir. Özellikle başın yan ve arka kısmındaki saçların, yer yer içe veya dışa dönük spiralli ve bunun ortasında çukurlukların olması, bunun dışındakilerin yer yer hilal şeklinde olmasının yanında, saçlardaki doğallık da Mudanya heykelindeki saç stiline çok benzemektedir.

Yine Iulius Claudiuslar Dönemi'ne tarihlendirilen, Viyana Sanat Tarihi Müzesi'ndeki erkek çocuk portresinde⁴⁷ derinliği olmayan saçlar bir takke gibi oturmuş, doğallıktan uzak ve cansız görülmektedir. Saçlarda hilal ve buklelerde derinlik görülmemektedir. Saçın sağ ve sol uçlarında, ensedeki spirallikler ve bunların ortasında çukurlukların bulunmasının yanı sıra, alnın geniş ve burada saçının daha az olması Mudanya heykelinin saç stilindedir.

Pergamon'da çıkarılan, günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen ve Tiberius Dönemi'nin (MS 17-34) ilk yıllarına tarihlenen Germanikus'un karısı Agrippina Maior'a ait bir portre bulunmaktadır⁴⁸. Portrede, yanlardaki dalgalı uzun saçlar, derin işlenmiş bukleli ve hilal şekilde enseden omuzlara inmektedir. Bu portreye benzer bir örnek, Trapezus'da (Ortaköy) bulunan ve yine İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen bir kadın başıdır⁴⁹. Caligula Dönemi'ne (MS 37-41) ait olan bu eserin saç kıvrımları tıpkı Agrippina Maior portresindeki gibidir. Ancak bu eser biraz daha basit yapılmıştır. Her iki eserdeki saç stilinin Hellenistik Dönem geleneğinin ürünü olduğu düşünülmektedir. Pergamon ve Trapezus heykelleri, doğal portre görünümünde olup, Mudanya heykelinin buklelerini ve spirallerini anımsatması bakımından dikkat çekmektedir.

Saç stili bakımından karşılaştırılabilecek olan bir başka örnek, Roma Capitoline Müzesi'ndeki birbirlerine çok benzeyen ve muhtemelen aynı atölyenin ürünü olan iki mermer çocuk başıdır⁵⁰. Çocuğun başı, küçük ve yuvarlaktır. Hafif dolgun yanak ve çok az aralıklı dudaklara sahiptir. Saçlar, tıpkı Mudanya heykelindeki gibi kıvrık bir stile sahiptir. Kıvrımlar başın geneline yayılmıştır. Mudanya heykelinde ise, saç kıvrımları üst ve önlerde biraz seyrek olup, diğer tüm alanlarda daha yoğundur. Kıvrımların ortasındaki matkap delikleri, Mudanya heykelinin bronz olmasından dolayı bulunmamaktadır. Burada da, yukarıdaki iki eserde görülen merkezi bir noktadan etrafa yayılmış (rüzgar gülü) saç bukleleri vardır. Ensedeki saçlar kısa ancak bol kıvrımlıdır. Saç stili ve buklelerdeki noktasal deliklere göre, Claudius Dönemi'ne (MS 41-54) ait olduğu ileri sürülmektedir.

Chicago Enstitüsü'nde sergilenen mermerden yapılmış olan ayakta duran çıplak çocuk heykeli⁵¹ saç bukleleri açısından eserimize yakın bir başka örnektir. Saçların

45 Hemingway - Stone 2017, 49.

46 Amedick 1991, 378-380, dipnot 16, taf 98 no: 3-4.

47 Amedick 1991, 393, dipnot 94, taf. 104, no: 3-4.

48 Boschung 1993, 61, 73-74, fig. 40, 62-64; Erkoç 2012, 75, kat. 3.1.12, lev. 40.

49 Erkoç 2012, 135, kat. 3.2.9.2., lev. 101; Erkoç 2013, 232-233, fig. 14.

50 Fittschen - Zanker 2014, 7, cat. 6-7, taf. 9, no: 6-7.

51 Vermeule 1981, 183, fig. 150; https://publications.artic.edu/roman/api/epub/480/488/print_view için-

özel bir tasarımdan ziyade, doğal görünümlü yapıldığı vurgusu ön plandadır. Yarı kıvrımlı tasarlanmış saçlar kulağı aşmamaktadır. Kümelenmiş ve farklı yönlere bakan hilal şeklindeki saç bukleleri başın tamamını kaplamıştır. Tarak izleri belirsizdir. Kıvrımlar üst bölümlerde hilal, yanlarda ise spiral şeklindedir. Başın arka kısmındaki saçlar, Mudanya heykelindeki gibi, adeta bir noktadan dağılmış kıvrımlı küçük bir yelpaze gibi durmaktadır. Kıvrımlar arasında çok az belirgin olan matkap izleri görülebilmektedir. Ancak saçın genelinde derinlik bulunmamaktadır. Heykel, Lysippos'un eserlerinden ilham alındığı düşünülen, Hellenistik Dönem'de çalışılmış bir eserin Roma Dönemi kopyası olarak MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Kısa saç kıvrımları ve ensede kıvrımların çok olması Mudanya eseri ile ortak özelliklerdir. Ancak Mudanya heykelindeki saçlar, bu esere göre daha doğal görünümlü ve spiral şeklinde olan saç sayısı daha fazladır.

ABD Cleveland'da bir koleksiyonerin evinde sergilenen, Paul Getty Müzesi tarafından yayınlanan ve "Çocuk Dionysos" olduğu tahmin edilen bronz heykelin⁵² saç bukleleri Mudanya heykelinkini anımsatmaktadır. Tıpkı eserimizde olduğu gibi saçlar orta kısıktadır. Ön kısımları hafif bukleli ve gelişi-güzel durmaktadır. Çocuğun başındaki sarmaşık dalı dikkate alınmadan bakıldığında, ince saçlar çok belirgin olmamakla birlikte, taranmış kümeli kıvrımlar halindedir. Buradaki saçlar hem spiral hem de hilal şeklindedir. Başın arka üst noktası, tıpkı eserimizdeki ve Chicago heykelindeki gibi, merkezi bir noktadan etrafa yayılmış (rüzgar gülü) buklelere sahiptir. Ensede tıpkı eserimizdeki gibi, spiral şeklinde sağa ve sola ayrılmış bir çatal vardır. Öndeki kıvrımlar da benzer şekilde gelişi güzel dağılmış olup, Mudanya heykelindeki gibi çok doğaldır. Heykel, MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir.

MS 1. yüzyıl, özellikle Klasik Dönem etkilerinin, ilgili dönemin zevkine göre uyarlanarak kullanıldığı bir zaman dilimidir. Roma imparatorlarından Augustus'un ideolojisine uygun olan Klasik Dönem, kendisi tarafından dönemin eserlerinde uygulanmak üzere desteklenmiştir. Saçların stilize edilerek belli bir düzen içinde çalışılması en belirgin özelliklerden birisidir. Mudanya heykelinin de bukleleri stilistik açıdan "klasistik"⁵³ akımdan etkilenmiş olabilir. Bu akıma Anadolu'da ilk öncülük eden Myrleia/Apameia'ya (Mudanya) çok da uzak olmayan Pergamon'dur⁵⁴. Özellikle alın üstü bukleli saç stili, Augustus (İÖ 27-İS 14) ile başlayıp Nero döneminde (İS 54-68) MS 60 yılına kadar yoğun olarak kullanılmıştır⁵⁵. Bunun dışında, Mudanya heykelinde çocuğun köpeği kucağında tutması sırasında son derece doğal bir görünümle yapılması, başın hareketli olması, ağzın hafif açık olması yani *pathetik* ifadenin bulunması, Anadolu Hellenistik Dönem portrelerinde görülen özelliklerdendir⁵⁶. Iulius-Claudiuslar Dönemi, Hellenistik Dönem stil özelliklerinin kullanıldığı bir süreçtir⁵⁷. Burada yapılan karşılaştırmalar, Mudanya heykelinin de Iulius-Claudiuslar

den fig. 1.37-1.42.

52 Harris 1994, 282-284, cat. 144.

53 Klasistik stille ilgili bk. Vermeule 1967, 175-192; Pollit 1986, 128-129; Trofimova 1992, 39-49; Kleiner 1992, 62; Fullerton 1998, 93-100; Smith 2002, 259-272; Elsner 2006, 270-301.

54 Erkoç 2012, 210-211.

55 Özgan 2013, 161, 250-251, 255, 261.

56 Erkoç 2012, 209-212.

57 Erkoç 2012, 291.

Dönemi'ne verilebileceğini göstermektedir.

Değerlendirme ve Sonuç

Makalenin konusu olan, bronzdan yapılmış kupağında köpek yavrusu tutan çocuk heykelinin bulunduğu Myrleia/Apameia antik kenti, yukarıda da açıklandığı üzere, Roma'nın Anadolu'daki ilk kolonisi olmuş ve akabinde Iulius Caesar ile birlikte MÖ 44 yılında özel bir statü elde etmiştir⁵⁸. Zamanla bu ayrıcalık ve sahip olduğu liman ticareti sayesinde kentin çok zenginleştiği şüphe götürmemektedir. Romalılar, MÖ 1. yüzyılın ortalarından itibaren genel olarak geniş sınırlara ulaşarak Hellenistik dünyayı ele geçirmiş ve özellikle önemli Yunan sanat eserlerini ya zorla ya da satın alma yoluyla batıdaki zengin İtalya kentlerine götürmüştür⁵⁹. Mudanya heykeli için de benzer bir akıbet önerilebilir. Şöyle ki; eserin çıkarıldığı yer, son derece ilginçtir çünkü içinde buğday tanelerinin bulunduğu ve kullanımı yangınla sona eren limandaki sıralı dükkanlardan birinde ele geçmiştir. Heykelin demirden yapılmış yassı bir desteğinin olması restoratöre göre⁶⁰ eserin farklı bir zamanda ikinci kullanımı olduğuna işaret etmektedir. Dolayısıyla heykel de *in situ* konumda bulunmamıştır. Muhtemelen, eser yukarıda anıldığı gibi, buradan batıdaki zengin kentlere ganimet olarak götürülme üzere bekletilmekteyken gözden kaçmış veya burada kalmış olabilir. Diğer bir olasılık da, bu eser, başka bir limandan gelerek ikinci kullanım veya eritilmek üzere limanın kıyısındaki söz konusu dükkanda bekletilmiş olabilir. Kazı raporuna göre, zaten toprak tabakasında heykelin çıkarıldığı seviye, ele geçen sikke ve amphora gibi tarihlenebilir arkeolojik malzemelere göre MS 4. yüzyılın ortalarıdır. Ancak eserimizin yukarıda da açıklandığı üzere saç stilinden yola çıkılarak, MS 1. yüzyıla tarihlenmesi kuvvetle muhtemeldir. Bu tarihte yapıldığı düşünülen Mudanya heykelinin, MS 257/258 yılındaki Got saldırısından ve MS 4. yüzyıl ortalarındaki dükkan yangınından sağlam çıkıp günümüze ulaşması, arkeoloji dünyası için önemlidir.

Bibliyografya ve Kısaltmalar

Amedick 1991	Amedick, R., "Die Kinder des Kaisers Claudius. Zu den Porträts des Tiberius Claudius Britannicus und der Octavia Claudia", RM 98, 373-395.
Andraea 1976	Andraea, B., "Schmuck eines Wasserbeckens in Sperlonga", RM 83, 287-309.
Appleton 1987	Appleton, G., <i>Animal Sculpture From Roman Gardens Buried By Vesuvius</i> , (New Castle University Unpublished PhD), New Castle.
Barr-Sharrar 1998	Barr-Sharrar, B., "Some Observations Concerning Late Hellenistic Bronze Production on Delos" <i>Regional Schools in Hellenistic Sculpture: Proceedings of an International Conference Held at the American School of Classical Studies at Athens, March 15-17, 1996</i> , (ed.: O. Palagia – W. Coulson), Michigan, 185-198.

58 Bk. dipnot 1-3.

59 Barr-Sharrar 1998, 185-198; Smith 2002, 260 ve 262-265; Durugönül 2011, 51-55;

60 Bu bilgi, makalenin yazarlarından olan Bursa Müzesi uzmanlarından arkeolog Ebru Dumlupınar, restorasyon ekibinden (Uğur Genç) sözlü olarak almıştır. Uğur GENÇ, Restoratör/Konservatör (MA), İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez ve Bölge Laboratuvarı Müdürlüğü, 34122 Sultanahmet-İstanbul/TÜRKİYE.

- Beaumont 2015 Beaumont, L. A., *Childhood in Ancient Athens: Iconography and Social History*, London & Newyork.
- Benda-Weber 2015 Benda-Weber, I., "Griechische Kinder und ihre Kleidung in klassischer und hellenistischer Zeit", *Das Bild vom Kind im Spiegel seiner Kleidung Von prähistorischer Zeit bis zur Gegenwart*, Regensburg (ed.: A. Schieck – U. C Bergemann), 46-55.
- Bobou 2015 Bobou, O., *Children in the Hellenistic World Statues and Representation*, Oxford.
- Boschung 1993 Boschung, D., "Die Bildnistypen der iulius-Claudischen Kaiserfamilie: ein kritischer Forschungsbericht", *JRA* 6, 39-79.
- Bradyel 1998 Bradyel, K., "The Sentimental Education of the Roman Child: the Role of Pet-Keeping", *Latomus*, T. 57, Fasc. 3, 523-557.
- Devambezi 1937 Devambezi, P., *Grands bronzes du Musee de Stamboul*, (ed.: E. D. Boccard), Paris.
- Diñç 2015 Diñç, M. "Manisa Müzesindeki Hellenistik ve Roma Dönemi Heykelleri", *Manisa Müzesi Heykeltraşlık Eserleri*, (ed.: S. Durugönül), İstanbul, 27-98.
- Doğancı 2007 Doğancı, K., "Antik Dönemde Mudanya (Myrleia-Apameia)", *Ulusal Zaferimizi Taçlandıran Kent* (ed.: Yusuf Oğuzoğlu), 14-19.
- Durugönül 2011 Durugönül, S., "Roma Cumhuriyet Dönem'inde Deniz Yoluyla Yapılan Sanat Eserleri Ticareti", *Türk Deniz Ticareti Tarihi Sempozyumu-III. Mersin ve Doğu Akdeniz (7-8 Nisan 2011)*, (ed.: Fevzi Demir), 51- 55.
- Elsner 2006 Elsner J., "Classicism in Roman Art", *Classical pasts: The classical traditions of Greece and Rome*, (ed.: J. Porter), Princeton, 270-301.
- Erkoç 2012 Erkoç, S., *Anadolu'da Julius Claudiuslar Dönemi Portre Sanatı*, (Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Antalya.
- Erkoç 2012 Erkoç, S., "Anadolu'daki Julius-Claudius'lar Dönemi Portreleri: Hellenistik Geleneđin izleri?", *Cedrus I*, 219-240.
- Fittschen – Zanker 2014 Fittschen,K. – Zanker, P., *Katalog der Römischen Porträts in den Capitolinischen Museen und den Anderen Kommunalen Sammlungen der Stadt Rom*, Band IV, Boston/Berlin.
- Fullerton 1998 Fullerton, M. D., "Atticism, Classicism, and the Origins of Neo-Attic Sculpture" *Regional Schools in Hellenistic Sculpture: Proceedings of an International Conference Held at the American School of Classical Studies at Athens*, March 15-17, 1996, (ed.: O. Palagia – W. Coulson), Michigan, 93-100.
- Gündüz 2015 Gündüz, S., "Bursa'nın Antik Deniz Limanları", *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 8, 105-146.
- Gualandi 1976 Gualandi, G. "Sculpture di Rodi", *ASAte* 54, 547-260.
- Harris 1994 Harris, J., *A Passion for Antiquities: Ancient Art from the Collection of Barbara and Lawrence Fleischman*, (ed.: C. N. Bohn), California.
- Hemingway – Stone 2017 Hemingway, S. – Stone, R., "The New York Sleeping Eros: A Hellenistic Statue and Its Ancient Restoration", *Technè* 45, 45-61.
- Joubin 1889 Joubin, A., "Quelques Bronzes Inedits Du Musee De Constantinople", *Revue*

- Archéologique, Troisième Série, T. 35, 203-209.
- Kleiner 1992 Kleiner, D. E. E., Roman Sculpture, London
- Mansel 1944 Mansel, A. M., “Mudanya Hafriyatına Dair Kısa Rapor”, Belleten 8/29, 147-148.
- Mansel 1946 Mansel, A. M., “Mudanya Mezar Binası”, Belleten 10/37, 1-12.
- Okçu 2007 Okçu R., “Sikkeler Işığında Bursa İlindeki Antik Kentler”, Doğudan Yükselen Işık Arkeoloji Yazıları (ed.: B. Can-M. Işık), İstanbul, 545-550.
- Özgan 2013 Özgan, R., Roma Portre Sanatı I, İstanbul.
- Picón – Mertens – Milleker – Lightfoot - Hemingway 2007
Picón, C. A. - Mertens, J. R. - Milleker, E. J. - Lightfoot, C. S. - Hemingway, S., Art of the Classical World in The Metropolitan Museum of Art, New York.
- Pollit 1986 Pollit, J. J., Art in the Hellenistic Age, Cambridge.
- Rawson 2005 Rawson, B., Children and Childhood in Roman Italy, Oxford.
- Richter – Litt 1915 Richter M. A. – Litt, D., The Metropolitan Museum of art Greek, Etruscan and Roman Bronzes, Newyork.
- Richter 1943 Richter, G. M. A., “A Bronze Eros”, AJA 47.4, 365-378.
- Ridgway 1990 Ridgway, B. S., Hellenistic Sculpture I. The Styles of ca. 331-200 B.C., Madison.
- Rühfel 1984 Rühfel, H., Das Kind in der Griechischen Kunst, Mainz.
- Smith 2002 Smith, R. R. R., Hellenistik Heykel, (Çev. A. Y. Yıldırım), İstanbul.
- Sorabella 2007 Sorabella, J., “Eros and the Lizard: Children, Animals, and Roman Funerary Sculpture”, Hesperia Supplements 41, Constructions of Childhood in Ancient Greece and Italy, 353-370.
- Şahin 2012 Şahin, M., “2010 Yılı Bursa İli Yüzey Araştırması Harmancık–Mudanya”, AST 29.1, 11-26.
- Şahin – Taşlıalan 2010 Şahin, M. – Taşlıalan, M., “Smyrna Agorası Heykeltraşlık Buluntuları”, Olba 18, 175-240.
- Trofimova 1992 Trofimova, A. “Classicism in Roman Portrait: The Age of Augustus and Hadrian”. In Road to Byzantium Luxury Arts of Antiquity, (ed.: F. Althaus ve M. Sutcliffe), 39-49, London.
- Vermeule 1967 Vermeule, C. C., “Greek Sculpture and Roman Taste”, Boston Museum Bulletin, Vol. 65, No. 342, 175-192.
- Vorster 1983 Vorster, C., Griechische Kinderstatuette, Köln.
- Vermeule 1981 Vermeule, C. C., Greek and Roman Sculpture in America: Masterpieces of Public Collections in the United States and Canada, Berkeley&Los Angelos.
- Toynbee 1973 Toynbee, J. M., Animals in Roman Life and Art, Ithaca, New York.

İnternet Kaynakları

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0137%3Abook%3D2&force=y> (Erişim tarihi: 16.05.2020)

https://publications.artic.edu/roman/api/epub/480/488/print_view (Erişim tarihi: 21.04.2020)

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 10

